

Geachte Kamerleden,

“De beleidsgeschiedenis van de aanpak van de Kaderrichtlijn Water (KRW) kenmerkt zich door het in samenhang willen realiseren van tegenstrijdige ontwikkelingen: Getracht wordt om economische ontwikkelingen en van schoon en voldoende water zo veel mogelijk op elkaar af stemmen. Nederland is er echter onvoldoende in geslaagd de balans tussen beide te vinden. Maar vooral is nagelaten om – soms pijnlijke – keuzes te maken om de doelen van de KRW tijdig te behalen. De neiging was om hoge ambities vast te stellen, maar realisatietermijnen vooruit te blijven schuiven en te reageren op wat op korte termijn prioriteit heeft. Het gevolg hiervan is dat economische belangen en natuurbelangen niet worden afgewogen met het oog op de lange termijn, maar dat de afstemming een voortdurend veranderende papieren werkelijkheid blijft. Dit geeft onzekerheid en onvoorspelbaarheid voor alle betrokkenen.”

Bovenstaande is een aangepast citaat uit het rapport [‘Niet alles kan overal’ van Johan Remkes uit 2020](#), maar stikstof is daarbij overal vervangen door Kaderrichtlijn Water (KRW). De parallellen tussen de stikstof- en watercrisis zijn groot, maar er is een belangrijk verschil. De komende vier jaar kunnen we namelijk nog hard aan de slag om de meest nadelige gevolgen van deze watercrisis voor natuur en samenleving te voorkomen. We kunnen nu nog voorkomen dat we na 2027 met spijt terugkijken op een verleden waarin we nog maatregelen hadden kunnen nemen. En ook na 2027 blijft schoon en voldoende water van levensbelang.

Nu is het moment om de grootste schade voor de natuur en samenleving te voorkomen

Te lang zijn de gevolgen van het niet behalen van de doelen van de KRW onderschat of gebagatelliseerd. De Europese boetes zouden meevallen en de gevolgen zouden [“veel kleiner en lokaler zijn”](#) dan bij de stikstofcrisis. De voorbeelden stapelen die aantonen dat we ons richting een watercrisis bewegen stapelen zich op: het [verlies van de derogatie](#) als gevolg van een te hoge nitraatconcentratie in ons water, de [reeds beschikbare Natuurdoelanalyses](#) die beschrijven dat verdroging en een slechte waterkwaliteit grote drukfactoren zijn voor kwetsbare planten en dieren in natuurgebieden, het [RIVM dat waarschuwt voor \(drink\)watertekorten](#) in 2030, [een rapport van Witteveen + Bos](#) dat duidelijk maakt dat er nu al juridische gevolgen kunnen zijn en dat er na 2027 gevolgen zijn voor bestaande en nieuwe vergunningen, Mobilisation for the Environment (MOB) die [de eerste rechtszaak](#) is gestart op grond van het achteruitgangverbod binnen de KRW, en tot slot de bouw die [jaarlijks 17.5 miljard schade](#) kan oplopen als de KRW-doelen niet worden behaald.

De [Raad voor de Leefomgeving \(Rli\) onderschrijft de ontwrichtende gevolgen voor natuur en samenleving en adviseert een extra maatregelenpakket](#) om de doelen zo spoedig mogelijk te behalen. Dit urgentiebesef en de aanbevelingen dienen zo snel mogelijk overgenomen, uitgewerkt en uitgevoerd te worden. *De tijd van vrijblijvende maatregelen om maar geen pijnlijke keuzes te maken is voorbij.* Als we doorgaan op het pad van vrijblijvendheid zal de pijn voor de natuur en samenleving na 2027 nog veel groter zijn.

Praktijkervaring van Natuurmonumenten: laaghangend fruit is geplukt, pijnlijke maatregelen onvermijdelijk

Schoon en voldoende water zijn belangrijke bouwstenen van gezonde natuur. Natuurmonumenten is voor het beschermen en herstellen van haar natuurgebieden mede afhankelijk van de doelen en de maatregelen die voortvloeien uit de KRW. Hier zijn prachtige resultaten uit voortgekomen. Denk aan de Grensmaas in Limburg, de realisatie van de Marker Wadden of de aanleg van talloze vispassages en natuurvriendelijke oevers. Maatregelen die de natuur aantoonbaar versterken, maar het laaghangend fruit is inmiddels wel geplukt op en rondom onze gebieden. De meer ingrijpende maatregelen die noodzakelijk zijn voor KRW-doelbereik, en daarmee voor schoon en voldoende water, zijn veelal op de lange baan geschoven omdat deze vragen om pijnlijke keuzes en een daadkrachtige overheid.

Aanbevelingen voor het voorkomen van een watercrisis

De adviezen van de Rli moeten onverkort en met spoed uitgevoerd worden. We benadrukken enkele aanbevelingen, concretiseren er een aantal en geven aanvullende aanbevelingen om zo spoedig mogelijk schoon en voldoende water voor natuur en samenleving te realiseren:

1. **Urgentie en betere governance:** Het ministerie van I&W heeft de gevolgen van het niet behalen van de KRW-doelen onderschat. De onderzoeken van Witteveen + Bos en Rli schetsen een ander beeld en vragen om een ander urgentiebesef. Het ministerie moet dit urgentiebesef omarmen en uitstralen naar alle decentrale overheden die betrokken zijn bij de KRW. Afstemming over het nemen van KRW-maatregelen vindt plaats binnen de Regionaal Bestuurlijke Overleggen (RBO's). Uit het [onderzoek van Witteveen + Bos](#) blijkt dat deze RBO's niet strategisch opereren, vrijblijvend zijn en dat overheden elkaar niet echt aanspreken op elkaars verantwoordelijkheid. Doelen en maatregelen moeten afrekenbaar zijn en het ministerie moet de voortgang bewaken en optreden tegen decentrale overheden die hun plicht verzaken.
2. **Verplichte water- en afwentelingstoets:** De Rli adviseert een dwingende watertoets voor alle ruimtelijke plannen en besluiten die invloed (kunnen) hebben op het watersysteem. Deze maatregel helpt om de vrijblijvendheid van de KRW-opgave weg te nemen. Aanvullend bevat Water en Bodem Sturend als uitgangspunt het "niet afwentelingsprincipe". Door dit [principe eveneens juridisch te borgen](#) in de Omgevingswet wordt het afdwingbaar en voorkomen we het vooruitschuiven van pijnlijke, maar wel noodzakelijke maatregelen.
3. **2027, 2030 en 2035:** Halvering van de stikstofuitstoot in 2030 is ecologisch noodzakelijk en juridisch verantwoord. Het mogelijk vertragen van deze doelstelling naar 2035 heeft grote gevolgen voor het KRW-doelbereik. Maatregelen in de gebiedsprocessen die stikstof reduceren, hebben vaak ook een positief effect op de waterkwaliteit en verdroging. Vertraging naar 2035 brengt ons van de stikstof naar de watercrisis. Mocht deze deadline toch verschuiven dan zijn er strengere generieke maatregelen nodig om de KRW-doelen alsnog zo spoedig mogelijk te behalen.
4. **Beperk grondwateronttrekkingen rondom natuurgebieden:** Natuurdoelanalyses wijzen uit dat natuurgebieden gebukt gaan onder verdroging. Om grip te krijgen op deze verdroging moeten conform het Rli-advies alle onttrekkingen uit grond- en oppervlaktewater vergunning- of melding-plichtig gemaakt worden. In [eerste instantie stond dit ook in Water en Bodem Sturend, maar deze keuze is versoepeld](#). Zonder sturing op de onttrekkingen is verdroging van onze natuur niet effectief aan te pakken en wordt het onmogelijk om doelen te behalen.
5. **Breid vergunningplicht uit voor evenredige bijdrage sectoren en scherp bestaande vergunningen aan:** Een beperkt aantal activiteiten die invloed hebben op de waterhuishouding is momenteel vergunningplichtig. Op vergunningen kan gestuurd worden en vergunde activiteiten staan daarmee onevenredig aan de lat voor KRW-doelbereik. Door de [vergunningsplicht uit te breiden](#) kan een evenredige bijdrage gevraagd worden van meerdere sectoren en activiteiten en krijgt de overheid meer sturingsmogelijkheden. Bestaande vergunningen moeten opnieuw bekeken worden en aangescherpt worden wanneer deze niet meer aansluiten bij de opgaven van dit moment.
6. **Strenger bronbeleid voor pesticiden en nutriënten:** We sluiten graag aan bij de aanbevelingen van Natuur & Milieu. Aanvullend roepen we op om de algehele stikstofgebruiksruimte per hectare omlaag te brengen. Door de afbouw van de derogatie bestaat het risico dat agrarische ondernemers dierlijke mest gaan vervangen door kunstmest. Door het [verlagen van de algehele stikstofgebruiksruimte](#) kan gestuurd worden op lagere bemesting per hectare en voorkomen we een verslechtering van de waterkwaliteit als gevolg van de afbouw van derogatie en verdroging.
7. **Betere handhaving of eenvoudigere regels:** De afgelopen jaren is gepoogd de natuur te herstellen en tegelijk de economie te ontzien. Dit resulteert in steeds meer regels zoals bufferstroken en complexe regels voor het spuiten van pesticiden. De naleving en handhaving hiervan zijn complex en het ontbreekt aan voldoende handhavingscapaciteit. We staan voor een keuze: gaan we verder op deze weg met fors meer handhavingscapaciteit, of kiezen we voor eenvoudige regels die natuurinclusieve en extensieve landbouw met zich meebrengen en zorgen we ervoor dat deze vorm van landbouw rendert.

Wij hopen dat u voortvarend aan de slag gaat met deze maatregelen die bijdragen aan het realiseren van schoon en voldoende water. Pijnvrij is deze route niet, maar uiteindelijk krijgen we er een gezonde natuur en toekomstbestendige economie voor terug. U bent bij machte om dit doel te realiseren.

Met vriendelijke groet,
Tom Kunzler

Senior Public Affairs Medewerker – Landbouw en Water Natuurmonumenten